

Handlingsplan for trivsel og barnas beste i barnehagene i Engerdal

Revidert april 2022

Innhold:

1. Forside.....	1
2. Innholdsfortegnelse.....	2
3. Mål.....	3
4. Definisjon.....	3
5. Forebygging.....	3
6. Avdekke.....	4
7. Håndtere, stoppe, følge opp.....	4
8. Vedlegg/verktøy.....	5
9. Tiltaksplan, vedlegg 1.....	6
10. Aktivitetsplan, vedlegg 2.....	7
11. Sjekkliste forebyggende og avdekkende arbeid, vedlegg 3.....	8
12. Sjekkliste voksnes relasjon til barna, vedlegg 4.....	10
13. Garnnøstemodellen, vedlegg 5.....	11
14. Kartlegging voksnes holdninger, vedlegg 6.....	13
15. Barneintervju, vedlegg 7.....	16
16. Sosiomatrixmodellen, vedlegg 8.....	17
17. Forslag til barnelitteratur, vedlegg 9.....	18

Mål: Alle barn skal oppleve en barnehagehverdag der de er trygge og trives, er sosialt inkludert og en del av et fellesskap i lek og aktivitet.

Barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i alle barnehagens små og store avgjørelser og vedtak som gjelder barnet. Alle barn i barnehagen skal ha rett til å gi uttrykk for sitt syn i saker som gjelder dem selv. Barnehagene har nulltoleranse for krenkelser og mobbing i barnehagene.

Definisjon: Mobbing og krenkelse av barn er handlinger fra voksne og/eller barn som hindrer opplevelsen av å høre til, å være en betydningsfull person i fellesskapet og ha mulighet til medvirkning. (Lund 2015) Krenkelser kan også defineres som sosiale uhell som motsatsen av anerkjennelse. Det er det utsatte barnets følelser og opplevelser av nedverdiggelse eller integritetskrenking som er det avgjørende for handling og tiltak.

Mobbing deles inn i 3 former; *Fysisk *Verbal * Relasjonell

Barnehageloven kapittel VIII Psykososialt barnehagemiljø

§ 41 Nulltoleranse og forebyggende arbeid

§ 42 Aktivitetsplikten; plikt til å sikre at barnehagebarna har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø

§43 Skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider i barnehagen, krenker barn.

NB! Mobbing og alle former for krenkelse eller mistriivsel er de voksnes ansvar.

Forebygging:

Barnehagen skal;

- ha gode rutiner og ha tett oppfølging av barnet ved oppstart
- arbeide kontinuerlig med hjertevekst-verdiene og sosial kompetanse
- arbeide kontinuerlig med tema følelser; bli kjent med og sette ord på egne og andres følelser.
- ha reflekterende voksne som overholder aktivitetsplikten, skjerpet aktivitetsplikt og følger kontinuerlig med på hvordan alle barn i barnehagen har det
- gjennomføre nødvendig observasjon hvis det er usikkerhet rundt et eller flere barns beste i barnehagen.
- jevnlig gi barna mulighet til aktiv deltagelse i planlegging og vurdering av barnehagens virksomhet
- jevnlig gi barna mulighet til å si noe om sin trivsel og trygghet
- ha mobbing som tema ved behov og min. 1g/år
- ha ansatte som er gode rollemodeller i dette arbeidet og er tett på barna;
 - ser og forstår barnas intensjoner og initiativ
 - er anerkjennende (anerkjennelse er en samtaleform som bygge på den voksnes evne og vilje til å forholde seg åpen, sensitiv og inkluderende til barnets indre virkelighet og selvforståelse. (Juul 2002))
 - er rause og tydelige med varme
 - ser sårbarhet og har emosjonell kompetanse og forståelse / sensitivitet.

- jobber med konstruktiv konfliktløsning
- ha ansatte med kunnskap om lek og vennskap
 - gi aktivt hjelp og støtte i lek
 - fremme fellesskap og vennskap
 - arbeide for maktbalanse og reell medbestemmelse i lek
 - være sensitive for kjemi og nærhet - alle skal ha en som «bryr seg om»
- ha ansatte som ser ALLE (plass til mangfold)
 - observere, vurdere, lytte og gripe inn kontinuerlig
- ha åpenhet om og arbeide med mangfold og forskjellighet.
- jobbe med språkstimulerende arbeid
- ha et foreldresamarbeid med god informasjon og samhandling rundt handlingsplanen og om foreldre/foresattes viktige rolle i dette arbeidet. Temaet tas med i barnehagens høstforeldremøte.
- ha ansatte med felles forståelse og holdning til arbeidet med krenkelser og mobbing.
- ha årlig evaluering av barnehagens arbeid med handlingsplanen.
- Barnehageeier skal ha internkontroll for å sikre at barnehagen oppfyller kravene i barnehageloven med forskrifter (§9)

Avdekke:

Barnehagen skal:

- observere og vurdere i hverdagen - se alle, gripe inn og melde fra.
- ha kontinuerlig fokus på hvert barns beste
- gjennomføre observasjoner og vurderinger ved bekymring og ellers ha fokus på psykososialt miljø i hverdagen
- kartlegge ved hjelp av «Alle med» ved behov.
- kartlegge ved hjelp av sosiogram/sosiomatrise 2g/år.
- kartlegge voksnes holdninger til enkeltbarn (Kari Pape) /garnnøstemodellen 1g/år (februar)
- ta barns bekymring på alvor og undersøke (plikt)
- ta foreldres bekymring på alvor og undersøke (plikt)
- intervju av de eldste barna 2g/år angående trivsel og vennskap (okt og feb/mars)

Håndtere, stoppe og følge opp:

Barnehagen skal:

- gripe raskt inn og sette inn tiltak samme dag som mobbing avdekkes
- ha samtaler med de involverte der begge parter ivaretas
- aldri tildele roller som offer og mobber /krenker
- ha samtaler med foresatte der begge parter ivaretas
- lage tiltaksplan med oppfølging i samarbeid med foreldre/foresatte
- involvere hele personalgruppa i tiltakene for at alle skal kunne være deltagere i håndteringen videre.

- ha oppfølgingsamtaler med evalueringer etter et visst tidsrom med både barn og foreldre/foresatte.
- evt. lage nye tiltak og ny tid for evaluering

Vedlegg /verktøy:

- Tiltaksplan ved mistanke eller avdekking av at barn ikke har det bra, krenkes eller mobbes i barnehagen (vedlegg 1)
- Aktivitetsplan (vedlegg 2)
- Sjekkliste for forebyggende og avdekkende arbeid (vedlegg 3)
- Sjekkliste for de voksnes relasjoner til barna (vedlegg 4)
- De 15 hjertevekstverdiene (se årsplan del 1)
- Tenkebamsene Grønn og Rød (Salaby)
- Garnnøstemodellen (vedlegg 5)
- Skjema kartlegging av voksnes holdninger til enkeltbarn (Kari Pape) (vedlegg 6)
- Barneintervju ang trivsel og vennskap. (vedlegg 7)
- Observasjon og bruk av sosiogram
- Sosiomatrixmodellen (vedlegg 8)
- Pedagogisk analyse
- Forslag til barnelitteratur (vedlegg 9)
- Redd barnas 5 foreldretips
- Litteratur: «Mobbeatferd i barnehagen»
- «Fri for mobberi» www.friformobberi.dk
- Kompetansepakka «Mobbing i barnehagen - barnas problem, de voksnes ansvar»
- E-lærings kurs i Veilederen angående tema.

Vedlegg 1

TILTAKSPLAN VED MISTANKE ELLER AVDEKKING AV AT BARN IKKE HAR DET BRA, KRENKES ELLER MOBBES I BARNEHAGEN

- Det skal gripes inn og tiltak skal igangsettes umiddelbart ved mistanke eller avdekking av at barn ikke har det bra, krenkes eller mobbes.
- Det skal skrives referat fra alle møter

TILTAK	ANSVAR	GJENNOMFØRT SIGN OG DATO
Når mistriksel, krenking eller mobbing oppdages eller mistenkes skal ped.leder og styrer informeres. Den av personalet som har observert eller har mistanke om en eller annen form for dette, skal beskrive så konkret som mulig hendelser, utfordring/problem og annen bakgrunnsinformasjon	Den som oppdager eller har mistanke om mistriksel, krenking eller mobbing	
De ansatte på avdelingen (evt. hele barnehagen) informeres	Ped.leder (styrer et overordnet ansvar)	
Personalet vurderer hendelsen; hva bidrar til den/de uønskede situasjon/hendelsen(e), årsak. Enkel pedagogisk analyse : utfordring/problem, mål, opprettholdende faktorer, tiltak; når og hvem, hvordan og når evaluere.	Ped.leder	
Tiltak settes i gang ut fra refleksjonen i den pedagogiske analysen. Tiltaksplaner lages både for mobber/krenker og den som blir mobbet/krenket også miljøtiltak/trivselstiltak Tiltakene viser tydelig når, hvem og hvordan	Ped.leder	
Vurdere bistand fra andre	Ped.leder og evt.styrer	
Samtale med de aktuelle barna om hva som har skjedd	Ped.leder	
Barna være aktive med å komme med forslag om hva som kan gjøres med situasjonen	Ped.leder	
Sammenfatte barnas forslag og hva personalet har kommet fram til	Ped.leder	
Informere foreldre der foresatte til begge parter innkalles til et møte der de blir informert og tatt med på råd. (situasjonsavhengig)	Ped.leder (styrer et overordnet ansvar)	
Evaluerings etter 1 mnd ; Samtale med barna Skriftlig informasjon eller samtale med foreldrene. Evt. videre tiltak Ny evaluering etter 3 mnd, evt videre tiltak	Ped.leder (styrer et overordnet ansvar)	

Vedlegg 2 finnes på:
 veilederen.no - barnehage - oppslagsverk- skjemaer, maler og prosedyrer -
 aktivitetsplan for barnehagen (for utfylling /lagring)

AKTIVITETSPLAN

1(1)

[Barnehageloven § 42](#)

Barnets navn	Barnehage	Kommune
--------------	-----------	---------

Født	Avdeling	Aktivitetsplan oppstart og varighet	Aktivitetsplan oppdatert
------	----------	-------------------------------------	--------------------------

PROBLEMBESKRIVELSE
 Hva har den som melder fra sagt? Hva sier foreldrene? Hva har ansatte observert?

BARNETS EGEN OPPLEVELSE AV SITUASJONEN
 Barnekonvensjonen artikkel 12 og barnehagelovens § 3: Barnets rett til å bli hørt.

BARNEHAGENS VURDERING AV MELDINGEN
 Hva er barnehagen allerede kjent med? Hva har barnehagen allerede iverksatt? Hvilke konklusjoner kan dere trekke av undersøkelsen barnehagen har gjort på bakgrunn av meldingen?

HOVEDMÅL
 Hovedmålet skal beskrive den ønskede situasjonen.

DELMÅL
 Lag en oversikt over alle delmålene på de forskjellige nivåer. Kopier hele den blanke delmålslinjen og lim inn flere rader ved behov.

Delmål Ta utgangspunkt i nøkkelord i problembeskrivelsen.	Hva skal tiltaket løse Skriv inn den aktuelle problemstillingen som skal løses ved hjelp av tiltaket.	Tiltak/aktivitet Sett inn forskningsbaserte tiltak. Eksempler finnes på Udir.no .	Ansvarlig Konkret hvem som er ansvarlig	Tidsperspektiv Tidfeste uke, måned eller dato	Evaluerings Hvem evaluerer når? Hvordan skal det evalueres?
Tiltak rettet mot enkeltbarn	Hva skal tiltaket løse	Tiltak/aktivitet	Ansvarlig	Tidsperspektiv	Evaluerings
Tiltak rettet mot en barnegruppe	Hva skal tiltaket løse	Tiltak/aktivitet	Ansvarlig	Tidsperspektiv	Evaluerings
Tiltak på systemnivå	Hva skal tiltaket løse	Tiltak/aktivitet	Ansvarlig	Tidsperspektiv	Evaluerings
Helserettede tiltak <small>Brukes bare når foreldre samtykker</small>	Hva skal tiltaket løse	Tiltak/aktivitet	Ansvarlig	Tidsperspektiv	Evaluerings

BARNEKONVENSJONEN ARTIKKEL 12: BARNETS RETT TIL Å BLI HØRT
 Her beskrives hvordan barnet/barna har blitt hørt i den aktuelle saken.

BARNEKONVENSJONEN ARTIKKEL 3: BARNETS BESTE
 Her beskrives hvordan barnehagen har vurdert barnets/barnas beste i den aktuelle saken.

UNDERSKRIFTER
 Sted og dato

Underskrift foreldre (ikke påkrevet)	Underskrift styrer
--------------------------------------	--------------------

Vedlegg 3

SJEKKLISTE FOR FOREBYGGENDE OG AVDEKKENDE ARBEID

Brukes først som egenrefleksjon og så videre til refleksjon i personalgruppen

Spørsmål	Egen refleksjon
Er barnehagens leke- og aktivitetstilbud preget av gjensidig omsorg, anerkjennelse og varme eller preges det av mye erting og kritiske kommentarer til og om hverandre?	
Er barnehagens miljø i hovedsak inkluderende eller preges det ofte av at barn ekskluderes i lek og aktivitet?	
Er samspillet mellom barna preget av sosiale hierarkier eller av likeverdighet av hvem som bestemmer og hvem som får være med i lek og gruppeaktiviteter?	
Har barnehagen en trygg og god tone preget av humor og glede og der alle gledes over hverandres mestring eller er miljøet preget av prestasjonskrav og konkurrerende holdninger mellom barna?	
Hvordan vil du beskrive hverdagen i barnehagen med tanke på lekende læring, samspill og mestring	
Har barnehagen et stimulerende leke-, aktivitets- og læringsmiljø med tilstedeværende voksne som støtter og videreutvikler barnas lek ved behov samt ivaretar barnas medvirkning ?	
Har alle barna lekekompetanse? Hvis ikke, får de den nødvendige støtten og veiledningen de trenger av de voksne?	
Har alle barna en venn eller et lekefellesskap ?	
Får barna erfaring i å løse og mestre uenigheter og konflikter seg imellom ? Har barnehagen fokus på å ikke lage tapere i en konflikt?	
Trives alle barna i barnehagen ?og er de trygge?	
Det arbeides kontinuerlig med hjertevekstverdiene og sosial kompetanse	

Det arbeides kontinuerlig med tema følelser	
Alle voksne i barnehagen overholder aktivitesplikten, skjerpet aktivitetsplikt og har kontinuerlig fokus på hvert enkelt barns beste	
Barna blir jevnlig gitt mulighet til aktiv deltagelse i planlegging og vurdering av barnehagens virksomhet	
Barna blir jevnlig gitt mulighet til å si noe om sin trivsel og trygghet i barnehagen	
Mobbing er tema 1g/år og ellers ved behov	
Observasjoner og vurderinger blir gjennomført ved bekymring	
«Alle med» gjennomføres ved behov	
Sosiogram/sosiomatrise gjennomføres for alle barn 2g/år	
Kartlegging av voksnes holdninger til enkeltbarn/garnnøstemodellen gjennomføres min. 1g/år (februar)	
Det arbeides med mangfold og forskjellighet	
Det arbeides kontinuerlig med språkstimulering med mål om at alle kan uttrykke seg	
Barnehagen har et foreldresamarbeid med informasjon og samhandling rundt handlingsplanen på høstforeldremøtet.	
Barnehageeier gjennomfører internkontroll for å sikre at barnehagen oppfyller kravene i barnehageloven med forskrifter. (skjema vedlegg 3 og 4)	

Vedlegg 4

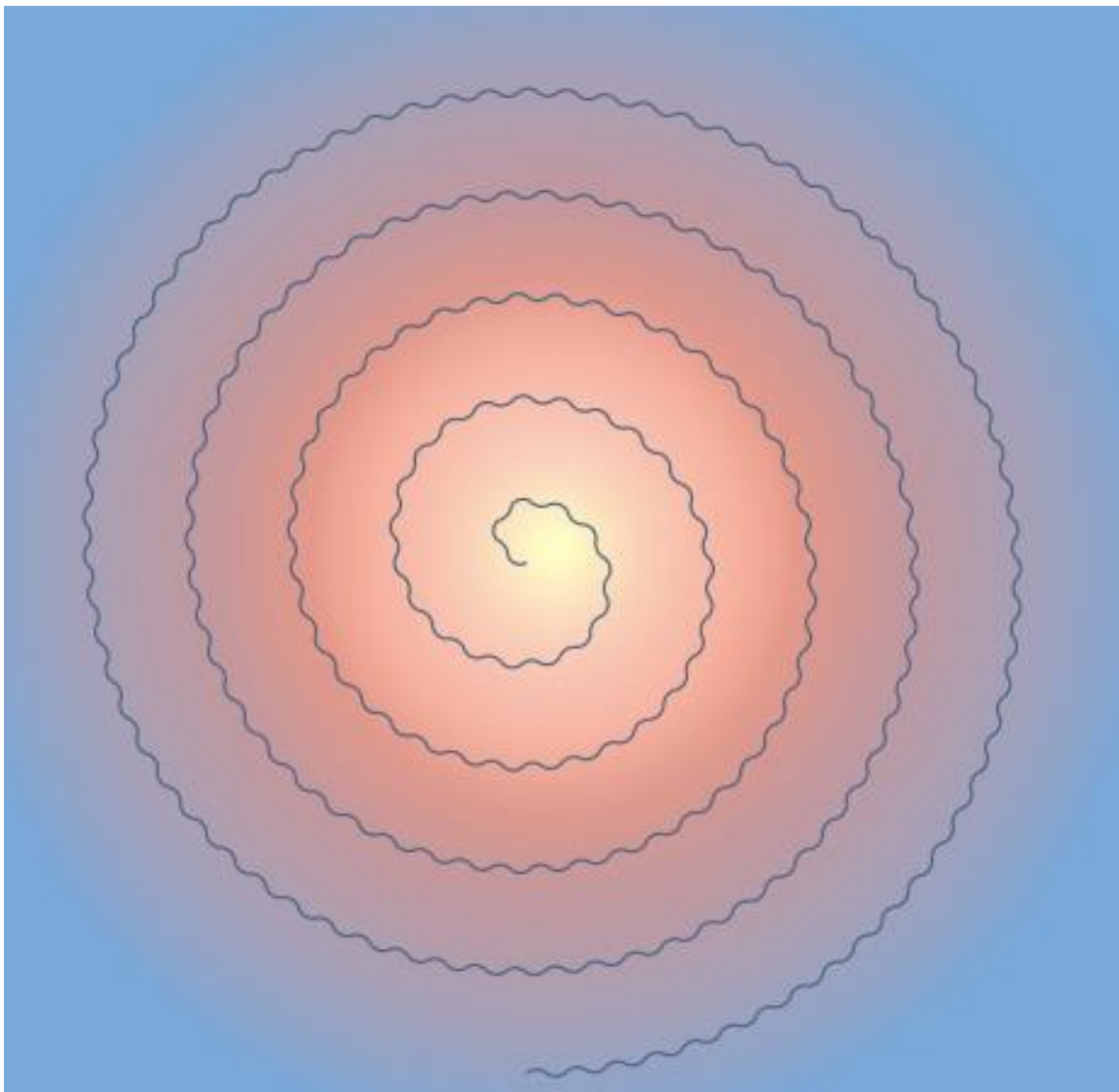
SJEKKLISTE DE VOKSNES RELASJONER TIL BARNA

Brukes først som egenrefleksjon og så videre til refleksjon i personalgruppa

Spørsmål	Egen refleksjon
Er jeg anerkjennende og støttende i forhold til alle barns initiativ?	
Er mitt samspill med barna preget av dialog og åpne spørsmål som gir rom for undring eller er det mer beskjeder og kontroll?	
Blir alle barn lagt merke til eller er det noen som alltid blir sett og hørt mens andre blir oversett? Tar jeg kontakt med alle barna eller er det noen jeg nesten alltid velger bort/unngår ?	
Er det noen barn i barnehagen som etter de har sluttet vil si «hun/han likte meg ikke»?	
Er det barn i barnehagen som i hovedsak får negativ oppmerksomhet mens andre stadig får positiv?	
Er det lettere å tro på enkelte barns forklaringer i konflikter enn andres?	
Griper jeg inn og veileder i konflikter eller er det enkelte ganger jeg overser det? Hva gjør jeg med utestenging?	
Har jeg større tålmodighet med enkelte barn enn andre?	
Er jeg bevisst forskjellen humor og ironi?	
Er jeg en god rollemodell for barna?	

Vedlegg 5

GARNNØSTEMODELLEN

Innerst i nøstet:

- Aller innerst skriver du navnet til det barnet du selv vurderer at du har best relasjon med.
- Dette barnet er oftest i sentrum for din oppmerksomhet og omtanke, og kan for eksempel være ensbetydende med at du reagerer med varme eller glede når du tenker på barnet, det er lett å ta barnets perspektiv, du oppsøker barnet selv om du ikke må, du snakker lett med barnet og her lett for å gi ros og oppmerksomhet til barnet.
- Selv når du føler deg utfordret av noe barnet sier eller gjør, responderer du på en positiv og konstruktiv måte.

Mellom innerst og ytterst:

- De andre barna plasserer du mellom det innerste og det ytterste barnet.
- Du kan gjerne plassere flere barn på nesten samme sted, dersom du synes det er vanskelig å skille mellom alle.
- Du liker også barna midt mellom innerst og ytterst, men har ikke like mye befatning med han/henne som med barna du har innerst.
- Det kan også være at du kjenner på at barnet ikke vekker samme empati i deg, av og til kan barnet virke litt irriterende og du tenker at han/hun klarer seg godt uten at du er «tett på».

Ytterst i nøstet

- Lengst ut i garnnøstet plasserer du det barnet du har svakest relasjon til.
- Dette barnet befinner seg i periferien for din oppmerksomhet og omtanke.
- Du har av en eller annen grunn ikke særlig mye med barnet å gjøre, og du er ikke så ivrig på å undersøke hvorfor det forholder seg slik.
- Du oppsøker ikke barnet annet enn av plikt, du opplever kanskje egne negative reaksjoner på ting barnet sier eller gjør, og du synes det er vanskelig å gi ros eller annen positiv feedback til dette barnet.
- Det kan også være at ditt samvær med barnet er preget av konflikter.

Etterarbeid:

- Før gjerne inn alles svar på et felles skjema (for eksempel med ulike farger for hver ansatt, og med bare initialene til barna for å få plass) sånn at dere får en felles oversikt.
 - Er det noen barn som er langt inn mot midten i garnnøstet til alle ansatte?
 - Er det noen barn som er langt ut mot ytterkanten i garnnøstet til alle?
 - Hvorfor er det sånn?
- Barn som er langt ute i garnnøstet til alle eller de fleste av de ansatte, kan gå i barnehagen uten å oppleve den omsorgen og voksenkontakten de har krav på.
 - Hva tenker dere om dette?
- Det må få konsekvenser i den videre oppfølgingen dersom noen av barna er i periferien av de ansattes omsorg og oppmerksomhet.

Kartlegging av voksnes holdninger til enkeltbarn

Skjemaet fylles ut på den måten at hver av de voksne må gi hvert barn en av fargene under:

Du gir **rødt** til barnet hvis du føler at en eller flere av setningene under stemmer med dine følelser/holdninger til barnet.

- Barnet som får trække inn i sjelen din med støvler på.
- Barnet du gir privilegier.
- Barnet du umiddelbart forstår og blir glad i.
- Barnet du føler at det er spesielt lett å elske.

Du gir **svart** til barnet hvis du føler at en eller flere av setningene under stemmer med dine følelser/holdninger til barnet.

- Barnet som får det til å koke over i deg.
- Barnet som gjør at du blir sintere enn situasjonen skulle tilsi.
- Barnet du ikke alltid forstår.
- Barnet du ikke føler at det er spesielt lett å elske.

Du gir **blått** til barnet hvis du føler at en eller flere av setningene under stemmer med dine følelser/holdninger til barnet.

- Barnet tar sjelden eller aldri kontakt med deg.
- Du tar sjelden eller aldri kontakt med barnet.

Du gir **grønt** til barn som du har en utmerket kontakt med, men som likevel ikke hører inn under rød.

Det er viktig å understreke at du godt kan gi to farger til et og samme barn. Det er fullt mulig å bli eitrengde sint på de barna du elsker høyest.

Etter at skjemaet er fylt ut av samtlige voksne i barnehagen, bør dere gå igjennom og summere fargekoder for hvert barn. Hvis et eller flere barn får mange svarte, blå eller røde ruter, bør dette få konsekvenser for det videre arbeidet.

De voksnes navn/ Barnas navn	Voksen:	Voksen:	Voksen:	Voksen:	Voksen:
Barn:					
Barn:					
Barn:					
Barn:					
Barn:					
Barn:					
Barn:					
Barn:					
Barn:					
Barn:					

Vedlegg 6

Diskuter

«Svarte» barn

- Hva gjør det med et barn at alle / flesteparten av de voksne først og fremst har negative følelser til barnet? Hva er det som får oss til å «se rødt»?
- Hva gjør «svarte holdninger» med de andre barnas forhold til det aktuelle barnet?
- Hvilke konkrete tiltak kan vi sette i gang for å endre de voksnes negative holdninger til «svarte» barn.

«Blå» barn

- Hva gjør det med et barn som mangler kontakt med en eller flere voksne i barnehagen?
- Hvorfor har de voksne så lite kontakt med dette barnet?
- Hva gjør «blå avstand» med de andre barnas forhold til dette barnet?
- Hvilke konkrete tiltak vil vi sette i gang for å synliggjøre barnet og øke frekvensen av kontakt med «blå» barn i hverdagen?

«Røde» barn

- Hvilke konsekvenser har det for et barn at alle / flesteparten av de voksne «lar dem tråkke inn i sjelen sin med støvlene på»?
- Kan dette få negative konsekvenser for barnet?
- Hva gjør «rød marsj» med de andre barnas forhold til dette barnet?
- Hvilke konkrete tiltak kan vi sette i gang for å «dempe» de «røde» barna?

Lag en oversikt over de tiltak som skal settes i gang. Sett opp en tidsramme og vær konkret når det gjelder ansvarsfordeling

Tips

For å få så ærlige svar som mulig er det fornuftig å la den enkelte voksne få fylle ut skjemaet for seg selv. Det kan til og med gjøres anonymt. Skjemaene leveres til styrer, som fyller opplysningene over i et samleskjema. Det viktigste er ikke å vite hvilke holdninger den enkelte voksne har til det enkelte barn, men å vite hva de voksnes holdninger samlet sett betyr for det enkelte barns ve og vel i barnehagen.

Vedlegg 7 Barneintervju – trivsel i barnehagen/mobbing:

Navn: _____

		Utfyllende kommentar
1.	Når du står opp og skal i barnehagen, hva tenker du/føler du da?	
2.	Hvordan har du det i barnehagen? <i>Bra/dårlig?</i>	
3.	Hvordan er de andre ungene i barnehagen mot deg? <i>Snille/dumme?</i>	
4.	Har du noen venner i barnehagen? <i>Vil du leke alene noen ganger?</i>	
5.	Hvem leker du mest/helst med i barnehagen?	
6.	Ønsker du å leke mer med noen i barnehagen?	
7.	Hvor liker du helst å leke? <i>Hva er grunnen til det?</i>	
8.	Er det noe du savner i barnehagen? (<i>leker, aktiviteter etc.</i>)	
9.	Kan du være med å bestemme hva du skal gjøre i barnehagen? <i>Hva?</i>	
10.	Når blir du lei deg? <i>Hvorfor?</i>	
11.	Er det andre unger som blir lei seg i barnehagen? <i>Hvorfor/når?</i>	
12.	Hva liker du å gjøre i barnehagen?	
13.	Er det noe du ikke liker å gjøre i barnehagen? <i>Hva?</i>	
14.	Hvordan er de voksne i barnehagen? <i>Snille/morsomme/bestemte/streng?</i>	
15.	Hører de voksne på deg når du snakker/forteller de noe?	
16.	Hva liker du å gjøre i... samlingsstund?	
17.	... på tur?	
18.	Hva føler du når du blir hentet i barnehagen?	

Det er fint å prøve å få til en fin og rolig stund alene sammen med barnet når man går igjennom intervjuet. Finn en rolig plass – kanskje ta med litt saft og kjeks for at barnet skal føle seg mer avslappet. Det som står i kursiv er ord som man kanskje ikke trenger å bruke i samtalen, men veiledende ord som går an å bruke for å få mer utfyllende svar av barnet. «Kan du si litt mer om det?» kan brukes som oppfølgingsspørsmål.

Vedlegg 8

Eksempel sosiomatrise

	KARI	EMMA	NORA	LIV	EA	JONAS	NILS	MIO	OLA	AXEL	MONS	BRAGE
KARI			1	2								
EMMA			1	2								
NORA		1		2								
LIV					1			2				
EA			1	2								
JONAS				1			2					
NILS				2		1						
MIO						1	2					
OLA							1	2				
AXEL						1			2			
MONS									2	1		
BRAGE										2	1	
sum	0	1	3	11	1	3	5	4	4	3	1	0

Utfylling av sosiomatrise:

- I et inkluderingsperspektiv er det viktig å gjøre systematiske observasjoner av barnas relasjoner og posisjoner.
- Det er viktig å ha god innsikt i om det er god balanse mellom de ulike posisjonene, dvs:
 - at det varierer hvem som har innflytelse
 - hvem som må innordne seg,
 - at det ikke alltid er de samme som bestemmer i leken,
 - de samme har de minst populære rollene (ikke født enda)
 - de siste som blir valgt
- En sosiometrisk undersøkelse går i korthet ut på å kartlegge relasjonelle forhold ved hjelp av spørsmål til barna om lekepreferanse.
- Dette gir oss et klart bilde av hvilke barn som kan karakteriseres som utenfor fare når det gjelder lekekamerater, og eventuelt hvem som, av ulike årsaker, er i en mer sårbare posisjon. Det gir også god oversikt over gjensidige valg.
- Dersom det er påfallende eller negative utslag, bør det følges opp med flere observasjoner. Ved negative utslag skal det straks settes inn tiltak.
- I løpet av en dag eller to spør dere ett og ett barn i avdelingen:
 - hvem de helst vil leke med når de er i barnehagen (2).
 - hvem de kan tenke seg å være sammen med hvis den først foretrukne ikke er tilstede (1).
- Spørsmålene bør komme som et innslag i en helt hverdagslig samtale, de skal ikke rammes inn som et intervju eller en formell, strukturert samtale.

Svaret på spørsmål én fylles i rubrikken med et to-tall (2) høyeste skåre.

Svaret på spørsmål to med et ett-tall (1) laveste skåre.

Vedlegg 9

FORSLAG TIL BARNELITTERATUR:

Det kan vennen min og jeg

Bella og Gustav-bøkene

Lokomotivet Thomas får nye venner

Plass bakpå kosten

Apestreker

Jamen Benny

Fugl

Odd er et egg

Garmanns hemmelighet

Garmanns gate

Hvem kan redde Albert Åberg?

Albert og udyret

Du er for liten Albert Åberg

Petra vil at alle skal ha en venn

Petra begynner i barnehage

Karsten og Petra har Luciafest

Den gretne marihøna

Emma i barnehagen

Pulverheksa får besøk

Hector blir glad igjen

Ha det bra

Alle sammen

Otto og Joppa- bøkene

Sjelhjelp for barn-bøkene

Askeladden og de gode hjelperne

Den stygge andungen

Hva er følelser

Mattias er alene

Elviras empatikalender

Hans Wilhelm

Eva Eriksson

W. Awdry

Donaldson og Scheffler

Donaldson og Scheffler

Barbro Lindgren, Olaf Lundström

Lisa Aisato

Lisa Aisato

Stian Hole

Stian Hole

Gunilla Bergström

Gunilla Bergström

Gunilla Bergström

Bringsværd og Holt

Bringsværd og Holt

Bringsværd og Holt

Eric Carle

Gunilla Wolde

Ingunn Aamodt

Polly Dunbar

Werner Grossmann

Anna- Clara Tidholm

Lena Klefelt

Libretto forlag

Asbjørnsen og Moe

H.C. Andersen

Birte Svaton/Bo Gaustad

Ingrid Lund/ Ane Tollerød Fosse

Elvira forlag